

Anna Fischerová,

Michal Topor (michal.topor@ipsl.cz)

pracovní prostor –

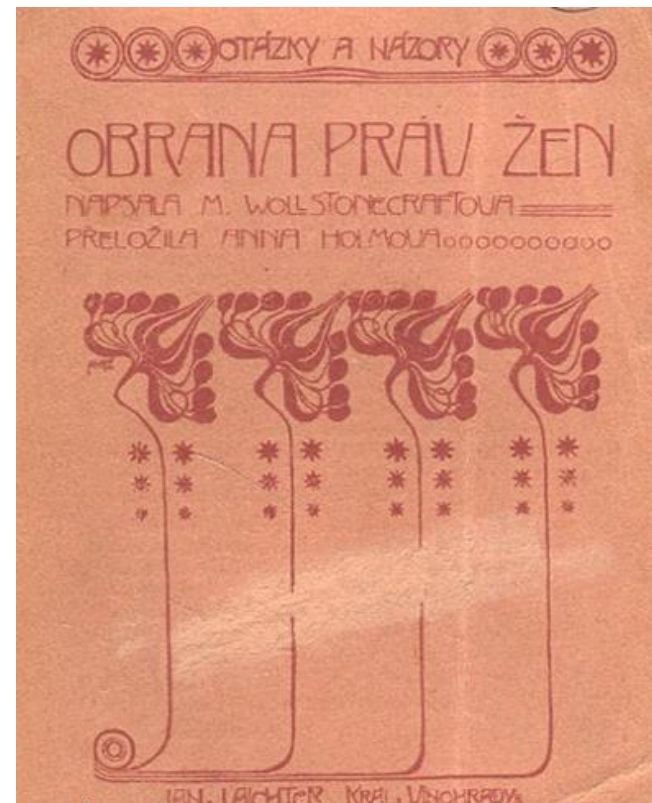
<https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=5939>

„žena akademicky

vzdělaná“

LA 57/817 2874
Besitzer: P. Urban.
Telephon 1009 und 1151.
Mily bratříčku,
když jste mi ještě dosud neposlali peníze, tedy je
~~poslete~~ telegraficky, protože v sobotu ráno chci
jet do Bruselů, asi 170 marek; raději Fischer než
Fischerová, ač jsem dosud neměla nepřijemnosti. Bydli-
me v Ewig Lampe, tedy tam. Přeptám se každopádně
na poště, nemám-li tam nic. Dosud jsem dostala od
Vás 3 listky. - Helinka se moc rájíma o Tři práce,
máš ji poslat otisk, ať budeš sml. Pascha
všem, resp. ukypolibem.

Sestřička.

... 1885-1958

OTOKAR FISCHER
(1885-1958)

20.-22. 5. 2013

Program a další informace/Programme and sonstige Informationen

?

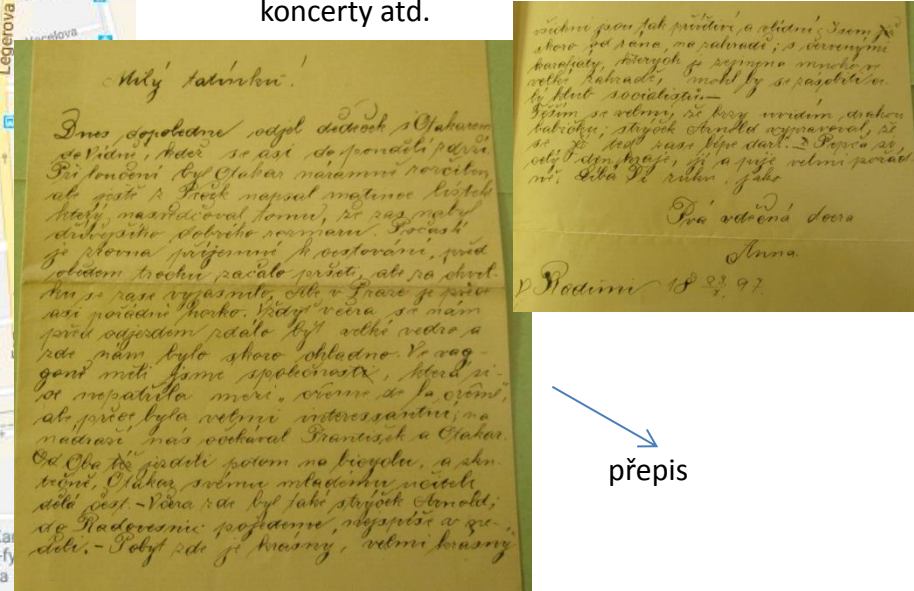
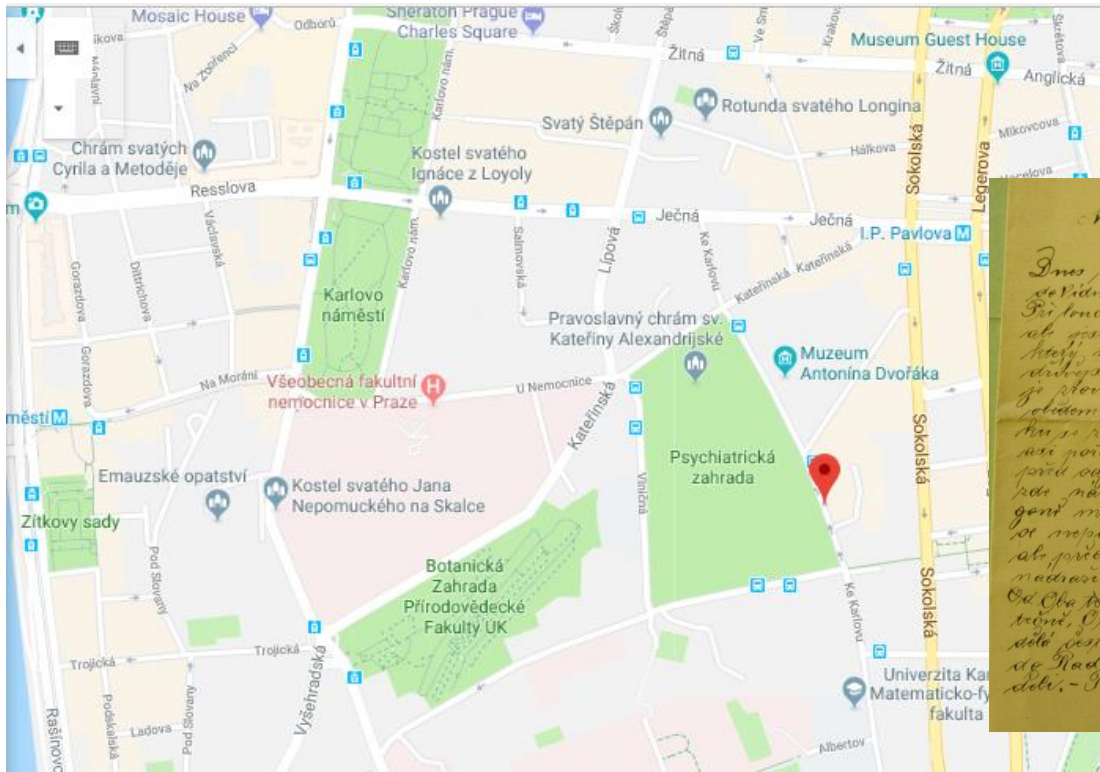
Datum der Meldung	Nro. Cons.	Name	Charakter	Geburtsjahr	Geburtsort	Heimatort
19/10/1916	85 174	Fischer Johannes geb. 1898	Gef. d. H. 1898 mum	1898	Holitz by. Bl.	
		Jaromir geb. Friedländer	Antoni geb. 1860	1860		
		Omro		1881		
		Adolm	Simke	1883		
		Johaf		1891		
<p>Staf Piag 11e. 1822 - II überfindel. Küfergest. Dorf der Wafm. Stellung 30/12 1915</p>						

Národní archiv,
Policejní ředitelství I,
konskripce, karton
123, obraz 178;
<http://digi.nacr.cz/prihlasky2/index.php?action=link&ref=czarch:CZ-100000010:874&karton=123&folium=178>

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Fischer_\(filosof\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Fischer_(filosof))

- Anna Fischerová... **druhá polovina devadesátých let** – Praha, studia na gymnáziu Minerva (vzniklo roku **1890** založeno Spolkem pro ženské studium Minerva, coby první dívčí gymnázium ve střední Evropě, v době Annina studia sídlilo v pavilonech v zahradě u Michnova letohrádku neboli Vily Amerika, od roku 1898 pak ve škole u sv. Štěpána ve Štěpánské ulici)

- spektrum zážitků z té doby lze zatím leda odhadovat – studium, kontakty (učitelé, spolužačky atd.), noviny, časopisy, knihy, divadlo, koncerty atd.

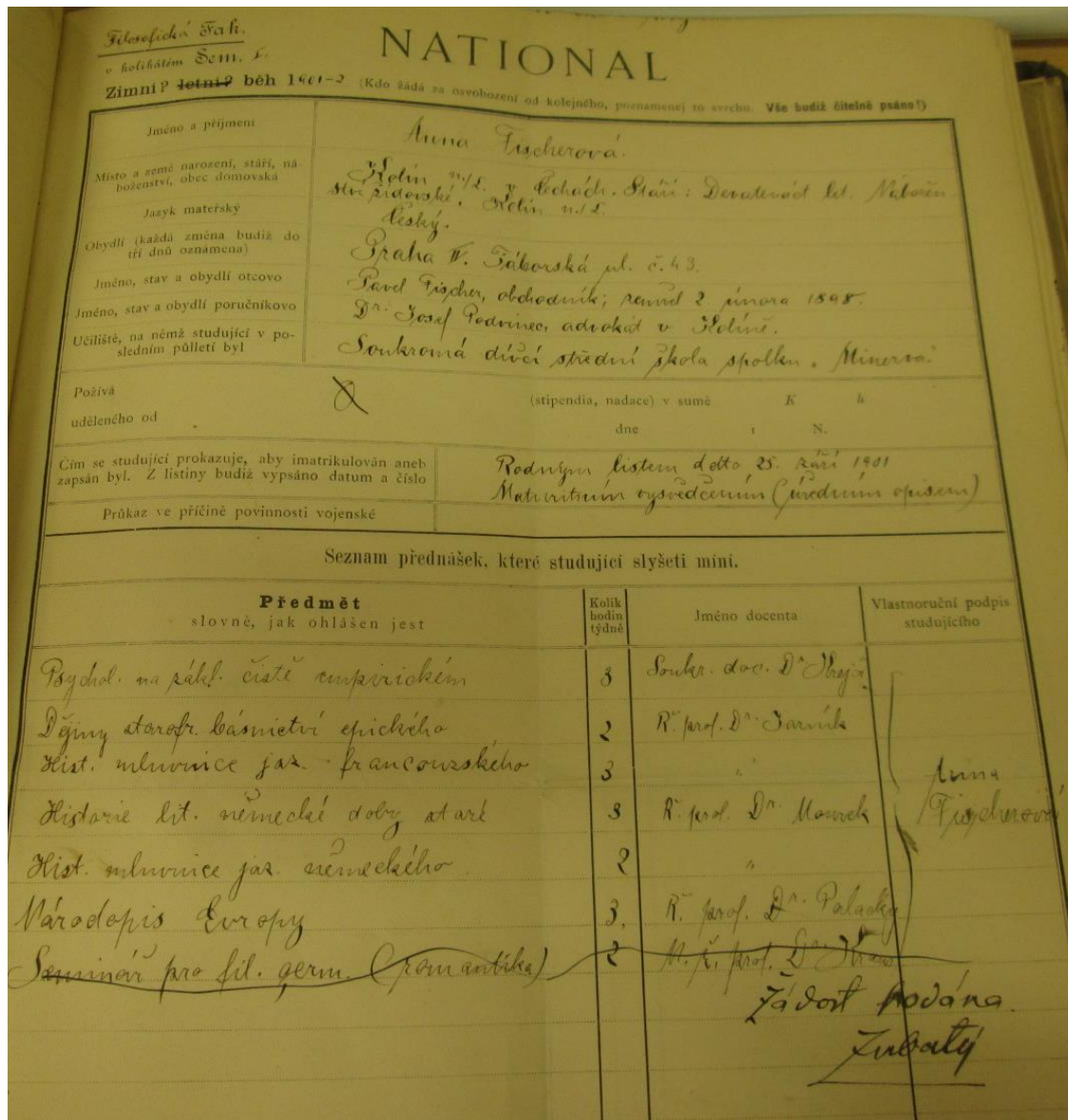
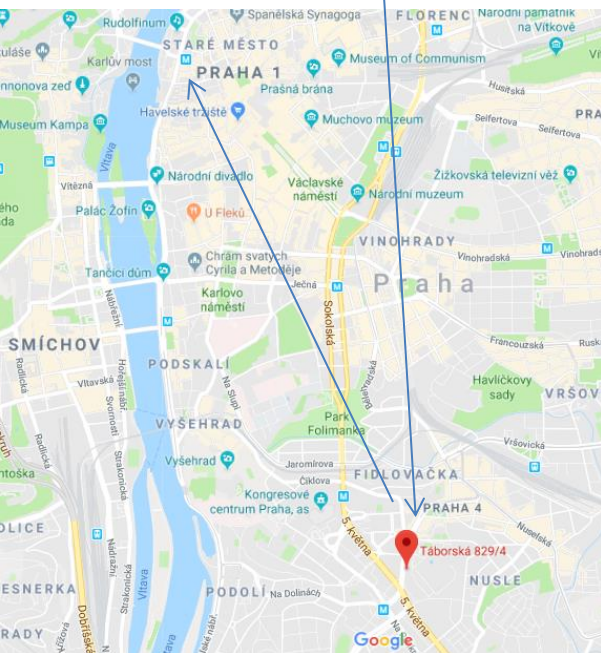

- červenec 1901 – maturita
- říjen 1901 – imatrikulace na pražské české filozofické fakultě
 - František Krejčí: „psych. na zákl. čistě empirickém“
 - Jan Urban Jarník: „dějiny starofr. básnictví epického“ + „hist. mluvnice jaz. francouzského“
 - Václav Emanuel Mourek: „historie lit. německé doby staré“ + „hist. mluvnice jazyka německého“
 - Jan Palacký (syn FP): „národopis Evropy“

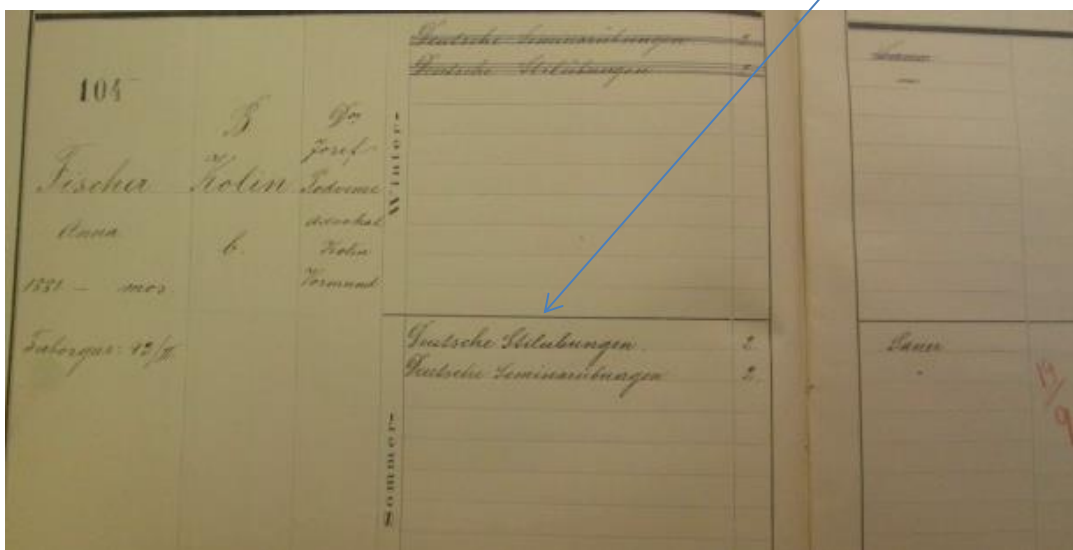
Archiv UK, Katalog posluchačů české FF

hlavička

- stáří: 19 let
- „náboženství židovské“
- mateřský jazyk: český
- bydliště: Praha IV., Tábořská ul. č. 43
- otec: datum úmrtí – 2. 2. 1898
- poručník: kolínský advokát Jos. Podvinec

- jaro a léto 1902
 - Krejčí: „psych. na zákl. čistě empirickém“
 - Jarník: „historická mluvnice jazyka francouzského“
 - Mourek: „historie německé literatury doby střední“ + „historická mluvnice jazyka německého“ + „seminář pro filologii germánskou“, soustředěný k „výkladu Gotfrida Tristana“
 - Arnošt Kraus: „tvarosloví starohornoněmecké a čtení Otfrida“
 - Jaroslav Vlček: „Jan Neruda a jeho doba“
 - *
 - na NU: August Sauer: „deutsche Stilübungen“ + „deutsche Seminarübungen“ (obojí též OF, první také Franz Kafka)

- zimní semestr 1902/1903:
 - Jarník: „srovnávací mluvnice jazyků románských“ + „čtení a výklad st. fr. písně Rolandovy“
 - Mourek: „historická mluvnice jazyka německého“ + „historie německé literatury doby střední“
 - Fr. Drtina: „pedagogika všeobecná“
 - Masaryk: „sociologie“
 - *
 - Sauer: „Gesch. d. deutschen Literatur“ + „Fr. Hebbels Leben u. Werke“.

LA 57/81/3017

BREFKORT.
 CARTE POSTALE.
 (DENNA SIDA ANVÄNDES ENDAST FÖR ADRESSERINGEN.)

23
1902

Till Herrn O. Fischer,
stud. phil.

Schreibhan-Weissbachthal
Schlesien
bei H. Siebenrichter

(Postamt)
 Adressort: P.

LA 57/81/ 3016

BREFKORT.
CARTE POSTALE
 (DENNA SIDA ANVÄNDES ENDAST FÖR ADRESSERINGEN.)

Till Herr J. Fischer
 stud. phil. Germania
 Schreiberhan-Weissbachtal
 pr. adr. H. Siebenachler

Postmark:
 M. Schlesien

Import.

LA 57/81/ 3021

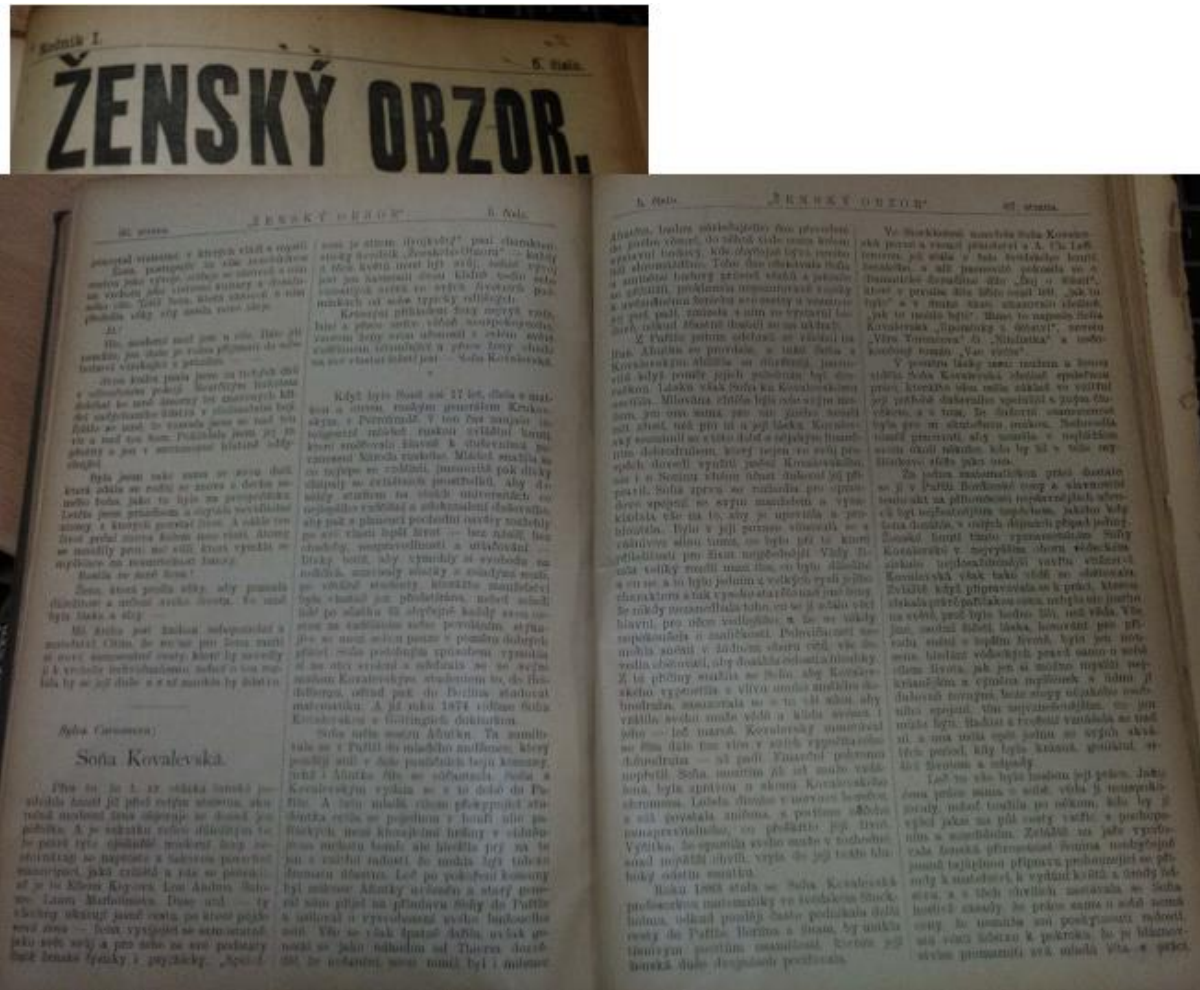
Levelező-Lap **POSTKARTE** Dopisnice
 Carte postale Cartolina postale Briefkaart
 ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО.

KOLIN

Pan Ad. Fischer, stud. phil.
 s. c.
 Schreiberhan Weissbachtal
 pr. H. Siebenachler

B. K. W. I. 7252

Společná četba publikovaných i nepublikovaných textů z roku 1902

Sofia Vasilievna
Kovalevská (1850 Moskva
– 1891 Stockholm)

Další přepisy dopisů adresovaných Miloši Martenovi

- 29. 10. 1902 Mt
- 10. 12. 1902 Mt
- 16. 12. 1902 Sabina Ali
- 28. 12. 1902 Kristýna Dvořáčková
- 8. 1. 1903 Gabriela Chomyková
- 12. 1. 1903 Mt
- 14. 3. 1903 Mt
- 5. 5. 1903 Babeta Jílková
- 8. 5. 1903 Denisa Kochová
- 12. 5. 1903 Michaela Kvasnicová
- 3. 6. 1903 Marie Marešová
- 13. 7. 1903 Elizabeth Wagebaertová
- 29. 8. 1903 Kateřina Zajíčková

 dopisy Martenovi v moodle

Společná četba

A. F.: Ženské studium v cizině. Studentské směry 5, 1903, č. 4–6, s. 141–146.

A. F.: Lily Braunová: Ženská otázka. Studentské směry 5, 1903, č. 4–6, s. 149–149.

aněk

ze.
Činy.

高
中
考

České lidové knihkupectví a antikvariát

Josef Špringer

PRAHA I., nároží Jilské (č. 24) a Karlovy
ulice.

Filialka:

Král. Vinohrady, Purkyňovo náměstí „Na
Valdeku“.

P. T. pánům studujícím vys. škol
pražských doporučuje níže podepsané
knihkupectví svůj hojně zásobený

sklad knih

lékařských, právnických, filosofických,
theologických, technických a sice jak
v českém tak i v cizích jazycích vyda-
ných. Co by na skladě chybělo, obstará
se v krátké době.

Jaroslav Pospíšil,

knihkupectví a nakladatelství
v Praze I., na Perštýně.

Kavárna u Karla IV.

roh Žitné ulice a Karlova nám.

Otevřeno do 2 hod.

200 tu- i cizozemských časopisů.

Plzeňské přímo od čepu.

O hojnou přízeň prosí

Josef Eisenkoll, kavárník.

ra v Praze, „u Štajgrů“.

STUDENTSKÉ SMĚRY

VYCHÁZEJÍ DESETKRÁTE ZA ROK.

REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE 240-III.

ROČNÍK, V. — ČÍSLO 4.—6.

OBSAH:

Na katedře — F. L. Rieger mrtev — Vilém Mrštík studentům — F. Paulsen:
Německé university — A. Lichtwark: Jak se dívati na umělecké dílo? (Dokonč.)
— OBZOR: *Vysoké školy*: Prof. Studnička — Matematika na české universitě
— Pražská universitní knihovna — Výsledek zápisu na české universitě v letním
semestru 1902—3. — Po vzoru berlínském? — Báňská akademie v Příbrami —
Střední školy: Národohospodářská věda a střední škola — Dra. O. Wagnera
»Dvě návrhy« — Ad vocem: »Jak pracovati pro střední školy« — *Studentský
život*: České studentstvo na všeslovanskou výstavu? — Oslava padesátých narozenin
J. Vrchlického — Pohřeb Riegrův — Spolek pro vystavění Akadem. Domu —
»Světopomoc« spolek pro započítování zaměstnání studujícím — Spolek
českých mediků — Ant. Čížek, klub studentstva rad-pokrokového — »Zora«
v Brně — Almanach Zory — Akad. orchestr v Brně — Dotazníková akce »Zory«
— Moravští studenti — *Z ciziny*: Něco o mladé generaci slovinské — Maďarští
studenti — Z university v Innsbrucku — K studentským nepokojům ve Španělsku
— Ženská studium v cizině — *Literatura*: A. Sova: Ballada o jednom člověku
a jeho radostech — V. Dyk: Buřiči — L. Braunová: Ženská otázka — Dr. Z.
Nejedlý: Dějiny české hudby — P. Schultze-Naumburg: Umění v domácnosti —
Z denníku Amielova — *Umění výtvarné*: České Umění, sedmá výstava »Má-
nesa« — Vývoj impresionismu v malířství a plastice — Výstava vídeňské »Secesse«
r. 1903 — Artemis Colonna — Výstava knižních vazeb. — *Hudba*: Koncerty. —
Divadlo: Opera. Činohra. — *Posudky*: V. Hořínek — Za druhou universitu —
C. R. S. — Persekuce Rusínů — Schůze hrvatských akademiků — K otázce in-
ženýrského titulu — Majales — Úkoly A. Č. S. — Nadace P. Fuchse z Vramholců
— Odborné spolky technické — Kousek pathologie — Strana rad-pokroková —
Krise podpůrných spolků — Universitní místnosti — Droby.

Předplatné na semestr 3 K, pro studenty a učitele (přmo v administraci) 2 K. Jednotlivá čísla po
60 h, pro studenty a učitele (v administraci) po 40 h.

Housle, pařížské smyčce a pouzdra

objednejte jediňe u mistra houslaře a ne pouze u obchodníka.

Opravy,
překlady
odborné.

Bohuslav Lantner,

odborný znalec,

v Praze, na Václavském nám. čís. 22.

Na celé Moravě a ve Slezsku není jediňého houslaře.

nova osnova. S počátku ministr prohlásil, že nebude míti zření k požadavkům posluchačů, pokud nebudou navštěvovati přednášek, pak přece jako moudřejší ustoupil. To jsou asi hlavní důvody studentských bouří ve Španělsku, podřadným pak jest sympathie studentstva k revolucionářství a odpor proti vládě. Důvody tudíž nikoli vědecké, nýbrž politické a propagační. Bouřemi studentskými udržováno bylo v napjetí a rozčilení celé král. španělské. Tím snad dán bude podnět k reorganisaci školství od kořene, a také ta oprava bude v dohledné době provedena.

*

Ženské studium v cizině. Snahy zdvihnout úroveň ženského vzdělání tvoří podstatnou část programu průkopnic emancipace, činných na veřejnosti, ve všech zemích. A z těchto úsilí, vybojovat ženám přístup na vysoké školy, k povoláním, jež podmiňují taková předběžná studia, tvoří zvláštní kapitolu, protože bylo třeba rozvinout nejmocnější energie tímto směrem, neboť byl zde kladen nejdéle a nejpevněji odpor. Všecky argumenty, uváděné proti možnosti osvobození ženy, proti zdárnosti jejího působení mimo kruh rodiny, — ať již s hlediska fyziologického, psychologického, hospodářského, ethického, — ty všecky se spojily, aby zamezily realizaci plánu, který revolucionoval všecky zakořeněné názory. Zbraně a prostředky žen byly petice, provolání, resoluce, — jimi útočily na zákony, tradice, předsudky, chtěje změnu. Celá řada theoretických diskussí, brožurová literatura, uvažující o principech, dotčených tímto faktem, byla vyvolána. Je to jistě významná

kapitola v kulturních dějinách naší doby, význačná tím, jako celé ženské hnutí, že vnitřní a vnější stránka zde tak úzce souvisí, — zde právě o změny, které — v rozvinutých konsekvencích — hluboce zasahují v organism sociální a uplatňují se psychicky. Ovšem, otázka ženského studia bývá přeceňována, vidí-li se v ní kardinální požadavek emancipace, má-li se za to, že vše je rozřešeno a dosaženo, má-li žena možnost maturovat, skládat rigorosa, nabývat doktorátu. — Ale svou zvláštní důležitost má tento zjev. Myslím, že není bez zájmu, orientovat se o stavu studia žen na vysokých školách v různých státech. Pro studentky má to konečně více než theoretický význam. Uvádím Švýcarsko na prvním místě. Ze zemí střední Evropy tomuto státu nejdříve bylo vysloviti své mínění v této otázce.

Již začátkem let čtyřicátých se pokoušely dvě Švýčarky, Josefina Stadlinová a Elisa Siedlerová o přístup na fakultu filosofickou. Roku 64. a 65. dvě Rusky chtěly v Curychu studovat medicinu; jedna z nich dosáhla doktorátu. V následujících letech studovala první Švýčarka lékařství. Ženy bez předběžného vzdělání potom zaplavovaly téměř universitu, — tak že několik studentek podalo žádost, aby maturita byla učiněna podmínkou přípuštění. R. 73 bylo přes 100 studentek, mezi nimi 93 Rusky. (Tyto však byly rozkazem své vlády přinuceny k návratu do vlasti, takže počet studentek se značně zmenšil.) Téhož roku nabyt platnosti zákon, který oběma pohlavím dává stejná práva (pokud jsou občany švýcarskými), a stanoví podmínky pro příslušníky jiných států. Před tím již, r. 71. první Švýčarka obdržela titul doktora medicíny a svolení, provozovat lékařskou praxi. Příkladu university Curyšské následovaly Ženeva, Bern, Neufchâtel, Basilej a Lausanne. Ženy přípuštěny také k akademickým hodnostem. Stále však jsou Švýčarky mezi svými kolegyněmi v minoritě.

V Německu r. 68. Miss Georgina Archer založila ústav, který dle své protektorky, korunní princezny Pruské, nazván »Viktoria-Lyceum«. Úmyslem zakladatelky bylo, ženám v přednáškových cyklech poskytnout vzdělání, poněkud se blížíci universitnímu. Bylo hojně posluchaček, z těch však žádná nespojovala praktické cíle s tímto studiem. Podnik tento působil blahodárně, — stojí však mimo boje, které v dalším rozvoji odstupovaly ženy o své snaze, nabyt na universitě rovného práva s muži. Pokusy tyto souvisí těsně s úsilím učitelek, prohloubiti své vzdělání a rozšířit obor své působnosti na školách. R. 87. podána za tímto účelem ministerstvu kultu petice, v níž vysloveno přání, aby stát převzal zřízení lépe kvalifikovaných ústavů pro učitelky, aby učitelky pak mohly vyučovat ještě v jiných předmětech než dosud.

Petici tuto zaslaly dámy, známé v dějinách ženského hnutí v Německu, pí. Schrader a Housselle. Přiložen přípis, v němž pí. Lange udávala důvody žádosti. Klade důraz na to, že dosud principem, vládnoucím v dívčím školství, bylo, vzdělávat ženu tak, aby vyhovovala přáním muže. Tím se jim dostávalo vzdělání povrchního, působícího

dojem uzavřenosti a ucelenosti. Místo toho má zavládnout zásada rozvoje sil a schopností, aby dívky vzrostly v uvědomělé osobnosti, schopné svého velikého úkolu, — výchovy. Má se realizovat představa, ideál, který má žena o ženě (to se mi jeví zvláště příznačným). Proto má být vyučování vloženo, pokud možno, v ruce učitelek, jež by ovšem měly přiměřené vzdělání.

Brožura tato stala se předmětem čilé diskuse, — kruhy nepřející emancipaci viděly v ní pokus, zreformovat nejen dívčí školství, nýbrž vůbec celé sociální postavení ženy.

O bezprostředním výsledku ovšem nemohla býti řeč. Prozatím učitelkám povoleno, aby se vzdělávaly pro své povolání, stát hodlal je podporovat stipendii.

Učitelky, založivé r. 90. spolek Allgemeiner Deutscher Lehrerinnenverein, podaly opět petici a tentokrát obdržely slibnější odpověď. Ministerským ustanovením z r. 94. podána bližší určení o otázce vyšších dívčích škol a zkoušek učitelek. K těmto měly být učitelky přípuštěny po absolutoriu fakulty filosofické nebo zvláštních, za tím účelem zřízených kursů. Kladeny požadavky jako středškolským učitelům druhého řádu, — totiž opomíjeny vědomosti, které za nutnou basi mají klassické jazyky nebo matematiku.

Učitelky vypracování zkušebního řádu svěřily zvláštní komisi. Stanoveno, že kandidátky mají se vykázat reálně-gymnasiálním vzděláním, — navštěvovat současně paedagogium a universitní kurs. Takový existoval v Bonnu a Královci. Zkoušky skládány tamtéž. Přes sto žen se jim dosud podrobilo s dobrým výsledkem. — Učitelky, takto kvalifikované, mají titul »Oberlehrerinnen«.

R. 1893 spolek »Frauenbildungsreform« otevřel dívčí gymnasium. V téže době pí. Helene Lange změnila reální kursy, jež v Berlíně řídila, v gymnasiální; v Lipsku také založeno dívčí gymnasium. V Berlíně r. 96. maturovalo 6 žaček.

Zatím zřízeny Oberlehrerinnenkurse také v Berlíně a Göttingách. — Z počátku o přípuštění žen rozhodovalo ministerstvo a docenti, — nyní přísluší toto právo universitě. Ale řádnými posluchačkami ženy v Berlíně nejsou, také nemohou skládati examen pro facultate docendi. — Rite immatrikulovány jsou studentky pouze na universitách v Heidelbergu a Freiburgu.

Ve Švédsku se ženám otevřely university r. 1870. Přípuštěny nejdříve pouze k studiu medicíny, pak také na ostatní fakulty, vyjma theologickou. Brzy na to dvě vyšší dívčí školy v Štokholmu zřídily gymnasijní kursy, — na nichž od r. 1872 četné dívky se podrobují maturitním zkouškám. Ženy dosáhly zde svého cíle snáze než v Anglii nebo v jiných státech, kde přece otázka, mají-li být ženy přípuštěny k akademickému studiu, byla předmětem tolikerých hlučných sporů.

První doktorka promovala r. 1888. (sl. Karolina Widerströmová). Nyní je ve Švédsku 18 lékařek, z nichž pět promovaných prací v hlavním městě, ostatní pak v provinciích.

Ženy studují všude společně s muži. Na filosof. fakultě slečna Ellen Friesová, která v kruzích historiků si získala jméno, promována r. 1883. Sl. Elsa Eschelsohn je docentem občanského práva na universitě v Upsale. Professorem však se na této státní universitě nemůže státi. — Na štokholmské universitě Högskola, která není státní, působila jako professor matematiky Soňa Kovalevska.

V Norvéžsku ženy r. 1882 obdržely právo navštěvovat universitu, skládat examen artium a examen philosophicum, r. 1884, pak stanoveno, že studentky mohou se podrobit všem universitním zkouškám, nabývají akademických hodností, užívají stipendií a legatu, jež má vysoké učení.

Do r. 1900 297 žen podstoupilo examen artium, — státní zkoušku pak 26 kandidátek, na všech fakultách, jedna též na theologické. Tyto zkoušky opravňují muže vstoupit do státní služby; připustit ženy, odporovalo by ústavě. Startling se však usnesl provést reformy v tomto směru. — První lékařka r. 1894 se usadila v Kristianii, dnes ve většině míst již lékařky provozují praxi. Dvě působí také při universitě v Kristianii, — jedna je konservátorem při zootomickém museu, druhá assistentem v botanické laboratoři.

V Dánsku r. 1875 se podařilo energii sl. Nielsiny Nielsenové vymocit si přístup na universitu. Tehdy také bylo v rozkvětu dívčí školství, hlavně zásluhou sl. Natalie Zahle. Ta založila ústav učitelský, k němuž později připojila také školu hudební a hospodyňskou, posléze i gymnasiální kurs. Na mnohých místech je zavedena koedukace na středních školách, v Kodani jen na jediné z nich, kterou řídí žena. Theologická fakulta ženám dosud není přístupna. Přes 200 studentek do r. 1901 bylo zapsáno na universitě.

*

V Anglii od r. 1870. hnutí směřující k reformě dívčího vychování se velice zdvihlo. Dva spolky zde nutno jmenovati: High-School-Company a Church School-Company (v školách tímto založených je podáváno vzdělání na konfessionálních základech spočívající). Úroveň vzdělání dívek má se vyrovnat výši vzdělání, skytanému hochům.

Později zřízeno pro ženy učeliště, jež k oněm kursům bylo asi v tom poměru, jako university ke gymnasiím. Byl to t. zv. Girton-College, blíže Cambridge. Poskytnuta tam možnost studovat klassické jazyky, angličtinu a matematiku. Činěny také kroky zjednat pro ženy úplnou akademickou rovnoprávnost na vysokém učení tamějším. Touto snahou se Girton-College podstatně liší od jiného podniku současného, s podobnými jinak tendencemi, z něhož vznikl později Newnham-College. Mr. Sidwick, jež zde byl vůdčím duchem, chtěl pouze, aby ženám bylo možno poslouchati přednášky profesorů, nesnažil se

o úplnou rovnoprávnost obou pohlaví, Newnham-College měl být společným bydlištěm těchto žen.

Později však oba podniky se setkaly i v této snaze, a začky obou se na universitě podrobovaly zkouškám týmž jako studenti. Oficiální platnosti však zkoušky neměly, také závisí na laskavosti docentů připustit ženy k svým přednáškám. Newnham-College ve všech požadavcích zůstával mírnějším.

V Oxfordě r. 1878. se utvořila (za předsednictví choti prof. Maxe Müllera) Association for the Education of Women, jejíž účelem bylo stanovit vyučovací systém vzhledem k universitním zkouškám. Ženy nejsou zkoušeny týmiž examinary jako muži. Nežádá se na nich, aby vyhověly týmž podmínkám jako muži. Těm, které se přece vykáží takovým vzděláním, vydává Association zvláštní vysvědčení, na nichž je to podotčeno. Pokus získati ženám oficiální uznání jich zkoušek se nezdařil, právě jako v Cambridge.

Na nových universitách snahám žen nekladeny v cestu takové obtíže. Od r. 1882. v Londýně studentky požívají stejných práv se svými mužskými kollegy. Holloway-College, který měl být universitou pouze ženskou, se přimyká stále více k vysoké škole londýnské. Tato byla směrodatnou pro mnohé jiné university ještě, takže v Liverpoolu, Manchesteru a Leeds studují četné ženy. V poslední době také v Skotsku a Irsku.

Svou zvláštní historii má přípuštění žen k studiu medicíny jež jest v Anglii pěstěna ve zvláštních ústavech.

R. 1850. Miss Elizabeth Blackwell po předchozích studiích v Americě a Ženevě přišla do Londýna; dovoleno jí konati klinická studia v Bartholomew Hospital, ne však na oddělení pro ženské nemoce. — Platilo to jen pro ni osobně, principiální platnosti nemělo toto svolení pro nejbližší dobu, ač vůdkyně ženského hnutí se o to zasažovaly. Tak byla odmrštěna Miss Elizabeth Garret s žádostí o immatriculaci. Připravila se tedy privátně, podstoupila 1865. zkoušku a zanesena do Medical Register co druhá lékařka v Anglii (vedle Miss Blackwell). Energie, s níž sledovala vytčený cíl, vzbudila strach před konkurencí, a privátní přípravě upřena platnost. Několik studentek bylo připuštěno na universitu v Edinburghu, později však toto dovolení zrušeno. Tato okolnost je přiměla pokusit se v Londýně o zřízení zvláštního College pro ženy. Miss Garret, která zatím promovala v Paříži a v Londýně působila v nemocnici pro děti a ženy jí zřízenou, nejdříve nesouhlasila s tímto záměrem, ale uznávajíc nezbytnost, přivolila. R. 1874. za účasti vynikajících londýnských lékařů otevřena Medical School of Women. Z počátku bylo jí bojovati s nemalými obtížemi, ženy nepřipouštěny k praxi v nemocnicích a klinickému vzdělání získanému v cizině upírána platnost. Pomýšleno na to zavřít toto učeliště, protože celá věc zdála se bezvýslednou. Tu výnosem parlamentu ženy připuštěny ke zkouškám. V Londýně se jim otevřel Royal

Free Hospital. Od té doby jeví se stálý pokrok v tomto hnutí. Rozmnožen počet ženských Colleges (založeny v Edinburghu a Glasgově) — na některých Medical Colleges ženy studují společně s muži.

Přes 250 lékařek působí ve Velké Británii; mnohé pak, které studia konaly v Anglii, provozují praxi v koloniích.

A. F.

LITERATURA.

A. Sova: *Ballada o jednom člověku a jeho radostech*. (S ilustracemi F. Kupky. Nákl. Hejdy & Tučka). Páně Sovova »Ballada o jednom člověku a jeho radostech« zajímá předem význačným svým postavením v básnickém vývoji autorově, charakteristickým poměrem k předcházejícím knihám básníkovým. Pan A. Sova pokračuje »Balladou« bezprostředně tam, kde zastavil se »Vybouřenými smutky« a kam tíhl od »Květů intimních nálad« přes »Zlomenou duši«*): k detailní malbě rozjitřené bolesti, strastné rozvrácenosti, hořké znechucenosti současného člověka, k analýse ponurých koutů duševních, kde vládne otrávená skepse, zoufalý vzdor a trudná beznadějnost. Jsou tu »Balladou« škrtnuty nejen sladěné úsměvy episodického »Ivova románu« v němž

a pojetí. Prvky charakteristiky, základní, determinující rysy zločinecké fyziognomie na př. v historii paličově nejsou než lieux communs dnes běžných theoremat kriminalistických, dávají se z předpokladů dost mělkých a schematických. Vlivy prostředí, které mravně umrtvuje osiřelého — nedostatek výchovy — dědičná skloněnost — na konec špatné účinky vazby... budiž, to schema má své raison d'être a čtlo by se dobře v informačním článku nebo v referátu ze soudní síně. Ale v uměleckém zpracování jde o hlubší pojetí, o typické vyličení osobního případu s jeho zvláštnostmi, jemnými odstíny, charakteristickými odstíny. O člověka jde, a ne o schema, které může dáti nejvšší direktivu autorově sondaci. To je, co chybí v p. Dykově básni. Autorův ironický ton nezakrývá nedostatek osobního pročitění a živé, nancované, individualisované představy sociálního dramatu, které si vzal za základ. Stejně druhá část básně, historika »erotického genia«. Jak je to daleko pochopení a poznání tragické skloněnosti ke zlu a pohlavní nemocné zatíženosti, které tolikrát jemně zaznamenala a sondovala moderní literatura! P. Dykův »genij erotický« psychologicky není než zcela banální vyloukač pokoutních místností. Jeho zločin je brutální a všední a místa, kde p. Dyk na jeho výklad cituje některé hypotese umělecké psychopatie, vypadají spíše jako karikatura těchto hypotese a nepokojné pozornosti, která je vynalezla, než jako filosofický výklad zjevu. Zdá se skorem, jakoby byl p. Dyk svou historií sesadil z karikujících poznámek k jednotlivým postřehům, které četl v analytických knihách poslední doby, ale pro něž neměl svého, psychického porozumění a měřítka.

To je proton pseudos obou prvních částí: tragické momenty nemají liniové spojitosti a není tu nositele osudnosti, jedné postavy, jejíž individuální případ by autor exponoval se vši tíhou a se vši závažností. Je zcela možno, v každé situaci, již autor svého »buřiče« vede, mysliti si jinou osobu — a nic se nezmění, ani jedno slovo, ani jeden akcent. Mezi jeho činy a osudy není souslednosti a vztahu. Ty postavy, cítíte, vznikly konstrukcí z faktů schematicky shrnutých, nespojených tmelem autorovy účasti myšlenkou nebo soucitem. Neboť *soucit*, jak jej programově vyslovuje »Navarovská elegie«, není v p. Dykových kresbách. P. Dyk ironisuje své »buřiče«, lépe: dává jim ironisovati sebe samy tonem a gestem svého vypravování.

Vyjmu třetí část vypravování; je jiná v intonaci i rozvinutí, než obě předešlé. To je postava původní, pročitěná. Drama životní determinované z nitra a jemně stínované. Nejlepší kladné vlastnosti p. Dykova talentu se tu uplatnily, a celek nese vzrušující stigma osudnosti a duševního mysteria.

Slepi skizzuje osud a utrpení umělce, zrazeného tělem. Je mnoho pathosu a přízvuk smutku v tom, jak p. Dyk interpretuje své téma, a některé verše v básni mají sensibilitu a chuť nejlepších pieč p. Dykovy lyriky. Ale organisace básně trpí nanejvýš jedním z prvních ne-

dostatků p. Dykových pokusů o práci ve větších rozměrech, nedostatkem *výtvorného smyslu*. V plánu a charakteristice kladete si otázku, oč vlastně autorovi více šlo: zda-li o satyru literárního prostředí nebo o tragiku zlomeného umělce? Je nepoměr v tom, jak p. Dyk na př. ostře naznačí a zkarikuje ovzduší pseudoestetického literárního salonu nebo dvěma, třemi markantními tahy jemně a jistě ironisuje literární flâneury — ale, naopak, hlavní osobu nechá se ztrácet v mlze, raisonneje sám nad ní a o ní, místo aby ji plasticky představil a relietně vystihl, stejně nejasně a fragmentárně vyznačena je postava »Eckermann«, přece tak aktivního a významného činitele dramatu.

Abych resumoval: »Buřičům« p. Dykovým chybí první a nepominutelné podmínky básnické skladby většího slohu. Rozpjetí autorova talentu nestačí prostě na epický rozměr, zrazuje jej tékavý a jedno-mocný subjektivismus, jenž jest příčinou, že p. Dyk svých postřehů neprohlubuje a nepropracuje v epicky vyměřenou a ujednocenou perspektivu, že se nesoustředí na plán a proporcionelní stavbu. Přičtěte k tomu četné vložky subjektivně-lyrického přízvuku, jež trhají pásmo těchto skladeb a rozrušují jejich strukturu — a máte závěr pro sám talent p. Dykův, pro jeho dosah a možnosti: jeho doménou jest lyrická pieča kondensovaná a živá. V té oblasti podal své nejlepší a vyzpíval vlastní obsah a kladné potence svého umění, jež se láme, kde přechází na jiná pole, protože nic mu není cizější než zdisciplinování a dlouhé soustředění.

*

Miloš Marten.

Lily Braunová: *Ženská otázka*, její dějinný vývoj a její hospodářská stránka. (Knihovny »Samostatnosti« sv. IX.)

Ve svém spise, založeném na bedlivém studiu a obsahujícím množství výmluvných dat, zamýšlí pí. Braunová podati celý komplex problémů, zahrnutých v slově »ženská otázka«. Titul vyjadřuje, kterých stránek si všímá nejdříve; osvětlení s hlediska psychologického, etického a právního slibuje pro příště.

Autorka je soc.-demokratka. S tím souvisí její pojmání ženské otázky co otázky hospodářské par excellence. Její sympathie, vřelá a plná, její soucit a zájem patří postavení a snahám proletářek. Odlišuje tyto přísně od t. zv. ženského hnutí, jímž se projevují nespokojenost, touhy a požadavky žen z kruhů buržoasie. Pí. Braunová promlouvá o něm v několika kapitolách, historicky i kriticky — podavši před tím, jak z původního stavu rovnosti obou pohlaví za doby primitivní kultury zvětšoval se rozdíl mezi nimi s pokrokem hospodářským. Probírá postavení ženy v jednotlivých kulturních fásích, z nichž každá znala »ženskou otázku« — ovšem ne tak akutní, ve svém velikém sociálním významu nepojímanou. Tak chápe ji teprve dnešek. Jen při největší abstrakci možná stanovit princip, theoreticky jednotící všechny ženy v boji o jich práva — je to ono skoro již na niveau fráze kleslé a přece jen ještě nepromyšlené a nevžitě heslo — »hledět

na ženu jako na člověka. Ale v praxi i v zásadních sporech, k nimž tato zase vede, uplatňují se rozdíly především sociální a politické, které solidaritu všech vrstev činí nemožnou. Hlavně jeden moment pl. Braunová akcentuje: Ženy buržoasie, nuceny žít se, vnikají do povolání mužů, stávají se jich konkurentkami vyvolávají tím proti sobě odpor — právě u mužů společenské třídy, k níž patří. Tot právě znak, jímž se odlišují od proletářek. Ovšem také tyto z počátku nezřady viděny od svých soudruhů v práci, docházelo k zjevným výbuřtům zášti proti nim — hlavně v Anglii — navrhováno též (tak na schůzi soc.-demokracie v Eisenachu 1869), aby přijato bylo do programu, vytlačovat ženy, které způsobují zhoršení pracovních podmínek. Ale tyto názory brzy ustoupily jiným — uvědomovat ženy, vychovávat v nich družky, bojovnice za idee strany se stalo myšlenkou, jež determinovala chování vůči nim. Solidarita mužův i žen v zápase proti kapitalismu učiněna principiálním požadavkem. V počátcích organizace proletářek působil vliv měštanských žen, které zásady své chtěly uplatňovati také v těchto kruzích, kde přece podmínky byly zcela jiné. Nešlo teprve o to, jako v buržoasii, ženám otvírat přístup k práci — ten měly, podnikatelé je vyhledávali, protože měly menší nároky než muži. Daly se vykořisťovati pod nátlakem bída, nemajíce technické přípravy, která by byla opravňovala větší sebevědomí. Tak však připravovaly jen horší situaci všemu dělnému lidu. Odpomoci tomuto zlu, o to šlo a jde — a může to být provedeno jen společným postupem mužův i žen proletariátu proti vykořisťovatelům. To zneuznávaly feministky, jich vliv proletářky vždy jen odváděl od cíle. Lily Braunová, majíc na zřeteli hlavně poměry v Německu, vytýká jim nedostatek porozumění pro sociální a hospodářské zákony, vytýká jim, že vidí v boji mezi kapitálem a prací jen umělý výrobek politického strannictví, a myslí, že založí mír, vezmou-li »nešťastnější sestry« v náruč. Svým příliš sentimentálním a filantropickým nazíráním znehodnocují vážnost věci. — Jsou propasti mezi oběma tábory, přes to, že v poslední době ojedinelé vůdkyně měštanského hnutí začínají propagovat některé ze snah proletářek, dříve rozhodně jimi potírané. Tak na př. požadavek ochranného zákonodárství, v němž dříve neviděly než omezení individuální svobody. Ale celkem myšlenka tato v buržoasii neproniká.

Ženské hnutí samo však má v sobě revoluční prvky a směřuje k změně sociálních poměrů. Jednak tím, že konkurenční boj návalem žen v povolání se přirostuje a následky toho mstí se na nich, nebo na příštích generacích. Dále: protože zaměstnání ženy odvádí od rodiny a domácnosti, podrobuje změně tyto útvary, prohlašované za posvátné a nezměnitelné dnešní běžnou morálkou. Jsou to základy společnosti, a ty se počínají viklat. Za nynějších poměrů není možno pro ženu, aby zjednala harmonii mezi svým určením a prací, vzniká řada bolestných konfliktů pro jednotlivce i pro celek. Není možno však jim

ujiti zastavování vývoje. Ten běže se ku předu, otázky se komplikují a kombinují. Jen reforma společenských řádů, o níž usilují snahy soc.-demokracie, rozřeší ženskou otázku.

Dějiny české hudby. Napsal dr. Zdeněk Nejedlý. (Ilustrovaných katechismů svazek 8., odboru: Umění svazek 2. Hejda a Tuček, 1903. K 4.—)

Zde Nejedlý pojímá úkol historika velice vážně a ve velkých rysech. »Dějiny jsou život a život je bohatý«, praví v úvodě své knihy, dle toho všímá si všech vztahů kulturního života národa, pracuje v mnoha oborech historických. Vidíme jej při technické práci historie (bibliografie, archiv, edice pramenů), pracuje v topografii, v dějinách kulturních v užším smyslu, v náboženských dějinách, v dějinách umění i vědy a všímá si i moderní doby a jejího proudění. Neomezuje se dobou, ani obory. Přítomná kniha jest po ocenění Fibichových zásluh druhou jeho prací z dějin hudby české. Na každé řádce pozorujeme historika, jenž sleduje určitý cíl, podrobuje dobu a její současníky kritice, někde bezohledně, a vše měří zorným úhlem jediným: pokroku a vzestupu v umění. V tom je autor důsledný do zámezi i tam, kde ví, že způsobí zlou krev. I na citování literatury poznáme odbornou ruku, opatrnou ve výběru nejlepšího z dobrého. Formální stránka knihy je výtečná; na 261 stránce sebráno materiálu v nebyvalé bohatosti, členění látky je přesné a dle dob poměrně a dvojitý tisk napomáhá ještě přehlednosti. Nejcennější stránkou jsou úvody jednotlivých kapitol, bystře črtané, psychologicky podložené.

Vědom si své ceny, autor prohlašuje své dějiny za první dějiny české hudby vůbec (odůvodňuje toto své tvrzení dosti přesvědčivě v předmluvě) a svoje rozdělení, svá měřítka a své vytýčení repraesentantů dob za jediné správné. Je krásná odvaha, s jakou hájí své názory proti oficielním dosud panujícím názorům, když staví po Smetnovi Fibicha jako pokračovatele a pokračáče za poslední mez české současné hudby, jsou neohrožená jeho slova proti moderní kritice a kritické koterii. Třeba jednostranný a vylučný, stojí pevně na svém a snaží se poctivě důkazy podepřítí svoje soudy. Z dosavadních pramenů sestavuje svůj přehled dějinný (který je přece více než katechismem zpracováním i bohatostí látky) velice zručně, nedávaje se mýlití nikde názory jiných. Hned zřejmo, kde vlastní soud se odlišuje: jsou to zejména partie z kap. II. (kde ideový podklad husitské hudby jistě šťastně a nově je vystižen), dále partie o Dvořákovi a Fibichovi a konečně o době nejnovější. Jsou zde někde silná slova (Dvořák), někdy snad autor i křivdí, ale to vše plyne z jeho důslednosti. Jeho sloh není sice ohebný, ale vážnost a pádnost slova jeho cítíte vždy. Že při tom ani všestrannost netrpí, pozná každý jen zběžným nahlédnutím. Nebudeme a nemůžeme rozbíratí knihy, neboť zasluhuje důkladné práce referentské, zde můžeme jen raditi ke čtení této práce.